

Відгук
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Строганова Сергія Валентиновича
«Профілактика порушень опорно-ресорних властивостей
стопи юних баскетболістів»,
яка подана на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 –
олімпійський і професійний спорт.

1. Актуальність обраної теми

Сучасні тенденції розвитку спорту вищих досягнень, рівень змагальних і тренувальних навантажень на передній план висувують проблемні питання підготовки юних спортсменів. Основою вдосконалення їх підготовки науковці розглядають розширення і часткову перебудову знань та практичної діяльності в напрямку забезпечення умов для профілактики спортивного травматизму з метою пошуку можливостей юним спортсменам отримати можливість тривалий час займатись спортом і демонструвати високий рівень індивідуальної майстерності.

Характерними особливостями сучасного баскетболу стало виконання складнокоординаційних технічних прийомів в умовах швидкої зміни тактичних ситуацій гри, агресивного захисту і силового вирішення боротьби за м'яч на баскетбольному майданчику. Внаслідок цього баскетбол став більш травмонебезпечним і потребує наукових досліджень щодо профілактики травматизму з урахуванням специфіки виду спорту.

Питання щодо цілеспрямованої профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних спортсменів на початковому етапі багаторічної підготовки вивчене недостатньо і системно піднімаються фахівцями з різних видів спорту. Відсутність науково-обґрунтованих для дитячого віку профілактичних заходів, спрямованих на зниження ризику травматизму, може стати обмежувальним чинником для продовження спортивної кар'єри юних спортсменів. Проблемні питання профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи було досліджено низкою впливових науковців. В окремих дослідженнях наголошено на включенні у зміст навчально-тренувального процесу юних баскетболістів на початковому етапі багаторічної підготовки фізичних вправ та рухливих ігор, спрямованих на зміцнення скелетної системи.

Закладення фундаментальної бази розвитку фізичних якостей, технічної підготовленості, функціонального стану є важливим на початковому етапі багаторічного вдосконалення у баскетболі, а саме в цей період триває зростання і зміцнення кісток та м'язової системи юних спортсменів. Оскільки остаточна осифікація (окостеніння) ще не відбулася, залишається ризик неправильного формування опорно-рухового апарату юних спортсменів. Неадекватні тренувальні навантаження, гранична мобілізація функціональних резервів організму, націленість на результативність у даний віковий період є особливо небезпечними. Загроза травматизму зростає в умовах різкого

збільшення інтенсивності тренувальних навантажень на опорно-руховий апарат спортсменів, організм яких ще недостатньо адаптований до надмірних фізичних навантажень.

Дисертаційна робота Строганова С. В. вирішує актуальну проблему, що пов'язана з дослідженнями, спрямованими на розробку технології з профілактики порушень опорно-рухових властивостей стопи юних баскетболістів на початковому етапі багаторічної підготовки.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційну роботу викладено на 232 сторінках загального тексту. Вона складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних літературних джерел (253 джерела), семи додатків. Робота ілюстрована 40 таблицями і 17 рисунками. Автором логічно сформульовано структурні компоненти: мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, які адекватні тематиці наукового дослідження. Разом із висновками і практичними рекомендаціями структурні компоненти дослідження складають грамотно побудовану та логічно завершену структуру наукової роботи. Використаний комплекс методів є відповідним проблематиці дослідження і сучасним вимогам до кваліфікаційних робіт рівня дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну, практичну значущість дослідження, охарактеризовано особистий внесок дисертанта в наукові роботи, які виконані у співавторстві, відображено апробацію матеріалів дисертації на науково-практичних конференціях.

У першому розділі **«Стан проблеми профілактики порушень і травм опорно-ресорної функції стопи юних спортсменів»** автором висвітлено питання стосовно стану проблеми порушень опорно-рухового апарату юних баскетболістів у сучасному спорті; проблеми травматизму у спорті та основні напрямки для її вирішення; специфіка організації тренувального процесу юних баскетболістів на початковому етапі багаторічної спортивної підготовки; виконано аналіз підходів до розв'язання проблеми профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних спортсменів.

Здійснено аналіз праць вітчизняних та іноземних науковців з зазначеними посиланнями на авторів досліджень з питань організації тренувального процесу юних баскетболістів на початкових етапах багаторічної підготовки, систематизовано сучасні підходи до профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних спортсменів.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** дисертантом розкрито і конкретизовано використання сукупності методів дослідження, обґрунтовано доцільність їх застосування, подано відомості про контингент обстежених та етапи дослідження. Перелік методів дослідження, що обрані відповідно до мети та завдань роботи, містить теоретичні методи, які

включали аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, даних мережі Інтернет, документальних матеріалів; інструментальні: метод антропометрії з використанням стопометра, біомеханічний відеокomp'ютерний аналіз опорно-ресорних властивостей стопи з використанням програми «BigFoot», тензодинамометрія із застосуванням тензоплатформи «Kistler», відеокomp'ютерний аналіз рухів системи аналізу «Qualisys»; методи математичної статистики, серед яких описова статистика, непараметричні критерії, кореляційний аналіз та метод експертних оцінок.

В третьому розділі **«Характеристика рухових функцій стопи баскетболістів на початковому етапі багаторічної підготовки»** автором дисертаційного дослідження висвітлено результати констатувального експерименту щодо особливостей взаємодій між стопою і опорою при виконанні рухових дій у баскетболі, представлено експериментальні дані про стан опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів, вивчено опорну реакцію при виконанні спеціальних рухових тестів та оцінено вплив опорно-ресорних характеристик стопи юних спортсменів на ефективність виконання рухових дій у баскетболі.

Опираючись на високий фаховий рівень опитаних респондентів, автор представив результати експертизи, у якій взяло участь 8 досвідчених тренерів з баскетболу та 4 спортсмени-баскетболісти високої кваліфікації, стосовно оцінки впливу навантаження на стопу юних баскетболістів при виконанні різних груп технічних прийомів. Встановлено, що найбільше навантаження на стопу спортсменів відбувається при стрибках і прийомах, які виконуються у стрибку, а також під час зупинок.

Результати представлених досліджень стали підґрунтям для розробки авторської технології профілактики опорно-ресорних характеристик стопи юних баскетболістів.

В четвертому розділі **«Технологія профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів»** представлено обґрунтування, структуру і зміст розробленої технології, спрямовану на профілактику порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів, характерними особливостями якої є дидактичне наповнення, спеціально підібрані засоби і методи профілактики плоскостопості, а також педагогічний контроль та критерії ефективності, яка містить наступні складові: завдання, принципи, етапи впровадження та їх зміст, систему засобів профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи, форми і методи їх застосування, свідчення про контрольні заходи, а також критерії ефективності. Основними заходами профілактики плоскостопості у юних баскетболістів представлено застосування фізичних вправ на пружній і м'якій поверхнях, нестійкій опорі та рухливі ігри. Комплекси фізичних вправ інтегрувались до змісту навчально-тренувального процесу та проводилися у підготовчій частині заняття, під час проведення розминки.

Автор виокремив вирішення завдання підвищення мотивації юних баскетболістів до використання заходів профілактики плоскостопості, що забезпечувалося застосуванням рухливих ігор, підбір яких здійснювався

відповідно до мети та завдань етапу початкової підготовки, відповідно до віку, рівня фізичної підготовленості й специфіки рухової діяльності спортсменів у баскетболі.

У розділі представлено обґрунтування необхідності впровадження трьох етапів розробленої технології, кожен з яких вміщував окремі блоки різної спрямованості, а саме теоретичний, практичний та мотиваційний.

Представлену технологію профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів автор обґрунтовує для можливості рекомендувати з метою практичного застосування як для зміцнення склепінь стопи, так і для підвищення ефективності виконання основних технічних прийомів, що створює передумови для підвищення результативності гравця.

В п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну і теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. Проаналізовано і співставлено наукові дані, які отримав автор, із наявними в наукових і методичних джерелах. На підставі цього сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни (підтверджено, доповнено, вперше).

Виконані дослідження доповнили дані А. І. Перепелкіна та І. В. Синіговця (2007-2009) про негативний вплив надмірних навантажень на тлі недостатньо сформованого і зміцненого кістково-м'язового апарату юних спортсменів на формування опорно-ресорної функції їх стопи та доповнили дані В. О. Кашуби і К. М. Сергієнка (2005-2015), згідно з якими виконання комплексів спеціально підібраних вправ допомагають відновити стан склепіння стоп.

Розширена і доповнена інформаційна база даних, які характеризують вплив плоскостопості на морфобіомеханічні характеристики нижніх кінцівок спортсменів на початковому етапі багаторічної підготовки. Доповнено інформацію інших дослідників про тенденцію поширення порушень опорно-рухового апарату серед спортсменів-початківців, зокрема розповсюдження порушень опорно-ресорних властивостей стоп (Л. Н. Рютина, 1997; К. Н. Сергієнко, 2003); необхідність заходів профілактики плоскостопості при заняттях спортом (О. О. Лагода, 2001; А. І. Перепелкін, К. В. Гавриков, В. Б. Мандриков, С. В. Клаучек, А. Л. Шкляр, 2012).

Новими даними є такі: кількісні біомеханічні характеристики опорних взаємодій юних баскетболістів (максимальна сила реакції опори при відштовхуванні і приземленні, імпульс і градієнт сили при відштовхуванні, тривалість фаз амортизації активного відштовхування і польоту, висота стрибка); формулювання чинників, що визначають профілактичну роботу із запобігання плоскостопості юних баскетболістів на початковому етапі багаторічної підготовки; визначення рухових дій і переміщень спортсменів у баскетболі, що мають найбільший вплив на стопу; обґрунтування і розробка технології профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів на початковому етапі багаторічної підготовки.

Висновки дисертаційної роботи відповідають завданням дослідження і відображають його основні результати.

3. Достовірність результатів дослідження та їх новизна

Наукові положення, основні результати і висновки дисертаційної роботи С. В. Строганова визначаються науковою новизною, достовірністю та обґрунтованістю.

Результати, отримані вперше:

- уперше науково обґрунтовано та розроблено технологію профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів, яка включає мету, завдання, напрямки та етапи впровадження, засоби і методи застосування, критерії оцінки ефективності;

- уперше отримані кількісні біомеханічні характеристики опорних взаємодій юних баскетболістів, серед яких максимальна сила реакції опори при відштовхуванні і приземленні, імпульс і градієнт сили при відштовхуванні, тривалість фаз амортизації активного відштовхування і польоту, висота стрибка;

- уперше виділено чинники, що визначають профілактичну роботу із запобігання плоскостопості юних баскетболістів на початковому етапі багаторічної підготовки.

Практична значущість одержаних результатів полягає у розробці технології, спрямованої на профілактику порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних спортсменів у баскетболі. З цією метою було запропоновано такі вправи: фізичні, спрямовані на профілактику порушень рухової функції нижніх кінцівок; спеціальні, рекомендовані для профілактики клишоногості; вправи, що виконуються біля гімнастичної стінки; з набивним м'ячем; на балансуєчій опорі; на нестійкій і м'якій опорах; гімнастичні вправи для індивідуальних домашніх занять.

Результати досліджень можуть бути використані у навчально-тренувальному процесі юних спортсменів та при підготовці тренерів ігрових видів спорту, для підвищення кваліфікації тренерів з баскетболу, подальшого вивчення проблеми вдосконалення тренувального процесу на початковому етапі багаторічної підготовки.

Основні положення дослідження впроваджено в практичну діяльність тренерів ДЮСШ № 16, (травень 2018) та школи I-III ступенів № 266 м. Київ (червень 2018) у ході тренування юних баскетболістів, а також в освітній процес НУФВСУ (червень 2018) при підготовці здобувачів вищої освіти з фізичного виховання і спорту, про що свідчать акти впровадження результатів дослідження.

4. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях і їх відповідність вимогам Міністерства освіти і науки України

Основні положення дисертації викладені в 14 наукових працях, з них 6 праць у фахових виданнях України (2 включено до міжнародної наукометричної бази), 8 публікацій апробаційного характеру.

Основні положення й результати дослідження викладено в доповідях на наукових конференціях: I Міжнародній науково-практичній конференції

студентів і аспірантів, присвяченій Всесвітньому Дню авіації і космонавтики (Київ, 2012); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Сучасні фітнес-технології у фізичному вихованні студентів» (Київ, 2013); XVIII Міжнародному науковому конгресі «Олімпійський спорт і спорт для всіх» (Казахстан, 2014), X Міжнародній конференції «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2017); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Київ, 2018); IV-V Всеукраїнській електронній конференції «Сучасні біомеханічні та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті» (Київ, 2016-2017); I практичній конференції з міжнародною участю «Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії» (Київ, 2018); на щорічних науково-практичних конференціях кафедри інноваційних та інформаційних технологій у фізичному вихованні і спорті (2016-2018).

Автореферат і публікації повністю відображають зміст дисертаційного дослідження за темою «Профілактика порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів». Таким чином, є всі підстави вважати, що робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

5. Зауваження і недоліки дисертаційної роботи та автореферату

1. У 1-му розділі здійснений аналіз питань стосовно стану проблеми порушень опорно-рухового апарату спортсменів, встановлено загострення проблеми травматизму в спорті, підкреслено поширення плоскостопості серед підростаючого покоління спортсменів. На нашу думку, доцільно було б більше уваги приділити проблемам порушень опорно-рухового апарату саме юних баскетболістів.

2. У другому розділі стор. 68 контингент досліджуваних - 42 юних баскетболісти, у поясненнях стосовно проведення констатувального і формувального досліджень стор. 62-63 брали участь 29 і 25 юних баскетболістів відповідно, у третьому розділі стор. 70 описано 29 юних баскетболістів, поділених на групи для проведення досліджень з порушеннями опорно-ресорної функції стопи і без них. Необхідні пояснення стосовно розподілу спортсменів у ході проведення досліджень і критерії відбору.

3. На стор. 72 зазначено завдання, поставлені перед експертами, серед яких №1 і №5 співзвучні за змістом і формулюванням, а №4 «визначити наявність впливу стану склепіння стопи на спортивний результат у баскетболі» є складним для узагальненої оцінки, адже це завдання експерти виконали, посилаючись на власні бачення і досвід.

4. Дискусійним виглядає питання підбору респондентів для експертної оцінки, адже «майстри спорту України зі стажем заняттями баскетболом понад 5 років» не обов'язково мають бути фахівцями з зазначених

проблемних питань. Доречно було б зазначити кваліфікаційний рівень всіх респондентів, не обмежуючи опис інформацією, що «У експертизі на різних етапах брали участь 8 досвідчених тренерів з баскетболу та 4 спортсмени-баскетболісти високої кваліфікації» стор. 66.

5. За загальновідомою класифікацією, наведено у підручнику «Баскетбол» Л. Ю. Поплавського, способи зупинок гравця з м'ячем представлені як «зупинка стрибком» і «зупинка двома кроками». В дисертації багато разів використано термін «зупинка кроком». Незрозуміло, це нововведення чи узагальнення терміну «зупинка двома кроками».

6. На нашу думку, вимагають уточнення форми технології профілактики порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних спортсменів у баскетболі представлені за допомогою проведення конкурсів і спортивних свят.

7. У заняттях з юними баскетболістами тренери застосовують більшість представлених вправ і рухливих ігор. На нашу думку, важливим є виокремлення спеціалізованих вправ і пояснювального супроводу для досягнення позитивного ефекту від впровадження авторської технології.

Вищенаведені зауваження є, в значній мірі, дискусійними і не знижують загальної високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

6. Загальний висновок

Дисертація «Профілактика порушень опорно-ресорних властивостей стопи юних баскетболістів» відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. № 567, а її автор, Сергій Валентинович Строганов, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту
Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту
Київського університету імені Бориса Грінченка

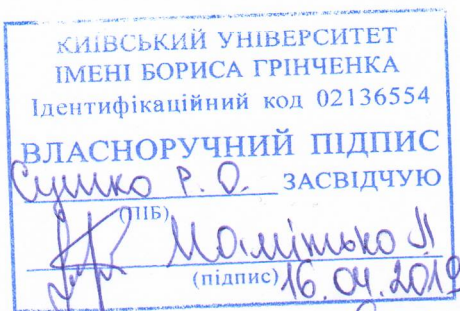

Р.О. Сушко

Відгук отримано

17.04.2019.

Мотт

Юрій Фраківець В.К.

